پپيتو - Papaya

زمين جي چونڊ:

اهڙي وڏيڪ زرخيز چيڪي زمين جنهن ۾ پاڻي جو سنو نيڪال هجي. اها پپيتي جي پوک لاءِ ڪارائتي ثابت ٿئي ٿي. جڏهن ته پاڻي جي گهٽ نيڪال واري زمين ۾ گهٽي پاڻي ڏيڻ سان ٻوٽي جي صحت سني نه ٿي رهي. جنهن ڪري هن جا پن ڪومائجيو پيلا ٿيو وڃن ۽ هينيان پن وڏڻ بجاءِ لڙڪيو هيٺ ڪريو پون. چوٽي وارو حصو واڌ ڪونه ٿو ڪري نتيجي ۾ آخرڪار ٻوٽو ختم ٿيو وڃي.

نسل جي واڌ ويجهه:

پپيتي جا ٻوٽا گهڻو ڪري ٻج وسيلي تيار ڪيا وڃن ٿا. ان لاءِ وڏي جسامت جي يا گهربل جنس جي پڪل ميوي مان ٻج حاصل ڪجي. هڪ سُني ميوي مان هزار ڪان ٻارنهن سؤ ٻج جا داڻا وٺي سگهجن ٿا. ۽ اهڙن ٽورن ميون مان هڪ ايڪڙ جو ٻج وٺي سگهجي ٿو. هن جو ٻج ڪاري رنگ جو ٿئي ٿو. جنهن جي مٿان شفاف اڇي رنگ جي ڳر ٿئي ٿي. جنهن کي چار سان ملائي سني طرح صاف ڪيو وڃي ۽ ڇانوَ ۾ سڪائي مناسب وقت تي پوکڻ لاءِ محفوظ ڪيو وڃي.

نرسري ۾ ٻوٽا تيار ڪرڻ:

جنهن زمين ۾ نرسري تيار ڪرڻي هجي اها مٿاهين جاءِ تي هئڻ گهرجي. زمين جو زرخيز هئڻ لازمي آهي. سپ ڪان پهرين زمين کي هر ڏيئي چڱي طرح تيار ڪجي. ان ڪان پوءِ ٻنا ۽ ٻارا تيار ڪجن. زمين ۾ وٿاڻ جو ڳريل سڙيل پاڻ 600 مڻ في ايڪڙ جي حساب سان ملائجي. پاڻ کي زمين ۾ چڱي طرح ملائڻ ڪان پوءِ پاڻي ڏجي ته جيئن پاڻ واري گرمي ختم ٿي وڃي. زمين وٺ ۾ اچي ته 6x4 جون ٻاريون تيار ڪجن. جنهن جي اوچائي هڪ فوٽ ڪان وٺي ڏيڍ فوٽ هئڻ گهرجي. ٻارين جي مناسبت سان وچ ۾ ناليون به تيار ڪجن. تيار ٻارين ۾ 6 انچ جي مفاصلي تي اڌ انچ اونهيون قطارون ناهي انهن ۾ هڪ هڪ انچ جي مفاصلي تي ٻج پوکجي. ان ڪان پوءِ ٻج مٿان واري جو هلڪو تهه ڏنو وڃي ۽ پوءِ ڪک ڪانن سان ٻارين کي ڍڪي صبح شام هٿ واري ڦوهاري سان روزانو پاڻي ڏبو رهجي. ٻج ڦٽڻ ۾ ٽي هفتا لڳيو وڃن. ٻج ڦٽي وڃڻ ڪانپوءِ ٻارين مٿان ڪک ڪانا لاهي ڇڏجن ۽ صبح شام پاڻي ڏيڻ وارو عمل جاري رکجي.

ٻارين ۾ جيڪو به گندگاهه نظر اچي اهو هٿ سان پاڙان پٽي ٻاهر ڦٽو ڪجي. ٻوٽا ڪجهه وڏا ٿين ته چڙيو پاڻي ڏجي پر ايترو پاڻي نه ڏجي جو ٻاريون ٻڏي وڃن. پاڻيءَ اهڙي طرح سان ڏجي جو فقط پاڻي جو سيڪ پهچي سگهي. فيبروري مهيني ۾ لڳايل ٻوٽا اپريل جي وچ ڌاري 6 ڪان 8 انچن جا ٿيو وڃن، جن تي 3 ڪان 4 پن ٿين ٿا.

جنسون:

واشنگٽن، مدوبندو، هوائين، ڪيپي ڪيورا ۽ سولو واريون جنسون سيلون، گجرات، انڊيا،

هوائي، آئرليند ۽ فلپائين مان گهرايون ويون، جن تي تجربا ڪيا ويا جيڪي ڪراچي، حيدرآباد ۽ ميرپورخاص ڊويزن ۾ ڪاميابي سان پوکي سگهجن ٿيون. جنهن ڪان پوءِ اگتي هلي واشنگٽن، مدوبندو واريون جنسون ”هني ديو“ جي نالي سان مشهور ٿيون ۽ اهي ئي پوکيءَ لاءِ سفارش ڪيل آهن.

باغ لڳائڻ و قت:

باغ لڳائڻ لاءِ بوٽن لڳائڻ جو صحيح وقت به فيبروري ۽ مارچ آهي. چو ته سياري جي سيءَ اچڻ ڪان پهرين بوٽا پختا ٿيو وجن ۽ ٿڌ اثرانداز نتي ٿئي. بيجارو جون جولاءِ وارن مهينن ۾ به تيار ڪري سگهجي ٿو. جيڪو آگسٽ سيپٽمبر وارن مهينن ۾ باغ لڳائڻ جي قابل ٿيو وجي.

بوٽن جو مفاصلو:

باغ ۾ بوٽا چؤڪنڊي طريقي سان لڳايا وجن ٿا. جنهن ۾ بوٽي جو بوٽي ڪان ۽ قطار جو قطار ڪان مفاصلو هڪ جيترو يعني 6x6 فوٽن جو رکبو آهي. اهڙي نموني سان هڪ ايڪڙ ۾ 1210 بوٽا لڳي ويندا.

زمين جي تياري ۽ چڪين لڳائڻ جو طريقو:

باغ لڳائڻ ڪان پهرين زمين جو تجزيو ڪرائي ان جي خاصيت معلوم ڪجي. اهڙي چونديل زمين مان گندگاھ وغيره صاف ڪجي. زمين کي چار پنج اونها هر ڏئي سنوت ۾ آڻجي ۽ گهرج مطابق بنا ۽ اڏون تيار ڪجن. گهربل مفاصلي تي ڪلن ذريعي نشان ڏئي 2x2x2 فوٽن جا کڏا تيار ڪجن. کوٽيل کڏن کي بن کان ٽن هفتن تائين کليو رکيو وجي ته جيئن هوا ۽ سج جي روشني ۾ نقصانڪار جيت ۽ جراثيم مري ناس ٿي وڃن. ان کان پوءِ في کڏي کي 20 ڪلوگرام وٿاڻ جو ڳريل سڙيل ڀاڻ ۽ کڏي واري مٽي ملائي پرجي، جنهن ۾ اٽڪل هڪ حصو ڀاڻ ۽ ٻه حصا مٽي هئڻ گهرجي.

جيڪڏهن کڏي واري مٽي سني نه هجي ته شاخن يا واهن جي لٽ واري مٽي ڀاڻ سان ملائي کڏن کي لتجي. ان کان پوءِ کڏن کي هڪ يا ٻه ڀيرا پاڻي ڏجي ته جيئن ڀاڻ واري گرمي ختم ٿي وڃي. جيئن ته پاڻي اچڻ کان پوءِ کڏن ۾ ڀيل مٽي زمين جي سطح کان هيٺ ويهي وجي ٿي ان ڪري جڏهن کڏا وٽ ۾ اچن ته انهن جي سطح کان پرپاسي واري مٽي وسيلي زمين کي برابر يا هموار ڪيو وجي. ان کان پوءِ تيار ڪيل بيجاري جون چڪيون لڳايون وجن. چڪين لڳائڻ کان پهرين چڪي جي برابر کڏا کوٽي پوءِ چڪيون لڳائڻ گهرجن. بوٽن لڳائڻ کان پوءِ هڪدم پاڻي ڏيڻ گهرجي.

نرسري مان بوٽن ڪڍڻ جو طريقو:

بوٽن کي نرسري وارين ٻارين مان چڪي جي صورت ۾ ڪڍيو وجي. هر هڪ چڪي ۾ ٻه کان ٽي بوٽا ضرور هئڻ گهرجن. چو ته ننڍن بوٽن ۾ نر ۽ مادي بوٽي جي خبر ڪونه پوي. بوٽن لڳائڻ کان پوءِ جڏهن بوٽا وڏا ٿي گل جهلين ٿا ته پوءِ نر ۽ مادي جي خبر پوي ٿي. انهيءَ وقت واڌاري نر بوٽا ڪڍي ڇڏجن. فقط 10 کان 15 سيڪڙو نر بوٽا باغ ۾ رکڻ گهرجن.

ٻوٽن ۾ جلد گلن آڻڻ لاءِ تجويزون:

عام طرح سان اهو ڏٺو ويو آهي ته ٻوٽا جلد گل ڪونه ٿا ڇهلين ۽ قد ۾ به وڏا ٿيو وڃن. جنهن سان نر يا مادي ٻوٽن کي سڃاڻڻ ۾ ڏکيائي پيش اچي ٿي. گڏوگڏ وڏي قد هئڻ ڪري ميوي پٽڻ ۾ پڻ سهنجائي نٿي رهي. تجربن کان پوءِ انهي مسئلي جو حل ڳولي لڌو ويو آهي جنهن سان ٻوٽا گهٽ عمر ۾ ننڍي قد هوندي ئي گل ڇهلڻ شروع ڪن ٿا. جنهن جو تفصيل هيٺ ڏجي ٿو.

ٻوٽن لڳائڻ کان پوءِ ٽي يا چار پاڻي ڏئي ڏسجي ته ٻوٽا پنهنجو پاڻي سنڀالي ويا هجن ته ٻوٽن کي پاڻي ڏيڻ بند ڪجي. ڪجھ وقت کان پوءِ ٻوٽن جا پن پيلا ٿيڻ شروع ڪندا پر ٻوٽن جا ٽڙ اجا ساوا هوندا. هاڻي ڏسبو ته جيڪڏهن ٻوٽي کي پاڻي نه ڏبو ته ٻوٽا مري ويندا. ان حالت ۾ ٻوٽي کي پاڻي ڏجي. سنو فصل حاصل ڪرڻ لاءِ پاڻي کان اڳ هر هڪ ٻوٽي جي چلهي ۾ 10 ڪلوگرام وٿاڻ جو ڳريل سڙيل ڀاڻ پکيڙجي. پاڻي کان پوءِ جڏهن زمين وٽ ۾ اچي ته ٻوٽي جي چوڌاري گُڏ ڪجي ۽ پوءِ گهرج مطابق پاڻي ڏبو رهجي. هاڻ ٻوٽن جو ڦوٽهڙو شروع ٿيندو ته ان سان گڏ گل به نڪرڻ شروع ڪندا. گلن نڪرڻ کان پوءِ 10 کان 15 سيڪڙو نر ٻوٽا ڇڏي باقي واڌاري نر ٻوٽا ڪڍي ڇڏجن تنهن کان پوءِ گهرج مطابق ڪيميائي ڀاڻ جو استعمال شروع ڪجي. ميوو وڻ مان ارڙهن مهينن يا ٻن سالن اندر ورتو وڃي ٿو. ان کان وڌيڪ باغ رکڻ سان هڪ ته ميوو جسامت ۾ ننڍو لهندو ۽ ٻيو وڻن جو قد به وڌو ٿيو وڃي. جنهن مان ڦر لاهڻ ۾ ڏکيائي ٿئي ٿي. ان کان سواءِ وڌيڪ عرصي گذرڻ ڪري باغ ۾ جيتن ۽ بيمارين لڳڻ جو خدشو پڻ رهي ٿو.

ٻوٽن لڳائڻ کان پوءِ هلڪو پاڻي ڏنو وڃي. هڪ مهيني تائين ٽئين چوٿين ڏينهن پاڻي ڏنو وڃي. تنهن کان پوءِ اونهاري ۾ 6 کان 8 ڏينهن ۽ سياري ۾ 10 کان 13 ڏينهن جي وقفي سان پاڻي ڏنو وڃي.

ڀاڻ جو استعمال:

وٿاڻ وارو ڀاڻ ته پوکي دوران في کڏي ۾ اڌ مڻ ڏجي ٿو ۽ پوکي کان پوءِ ايندڙ سال ڊسمبر کان جنوري جي مهيني دوران اڌ مڻ في چلهي ۾ ڏجي. جڏهن ته ٻوٽن کي ڪيميائي ڀاڻ جي پڻ ضرورت پوي ٿي. ان لاءِ ٻوٽو جڏهن ڦر ڏيڻ شروع ڪري ته هڪ ٻوري نائٽروفاس ۽ هڪ ٻوري سلفيٽ آف پوٽاش في ايڪڙ جي حساب سان ڊسمبر کان جنوري ۾ ڏجي. جنهن سان ٻوٽن جي واڌ ويجھ سني ٿئي ٿي ۽ ميوو پڻ صحتمند رهندو.

گندگاهه جو خاتمو:

گندگاهه ختم ڪرڻ لاءِ گُڏ ۽ ڏڙ وارو عمل هر مهيني دهرايو وڃي. جنهن سان گندگاهه به ختم ٿي ويندو ۽ زمين به نرم ٿي ويندي ۽ زمين ۾ پاڻي جهلي ٻيهڻ جي صلاحيت وڌندي. گڏوگڏ جيتن ۽ بيمارين کان بچاءُ ٿيندو.

باغ جي سارسنڀال:

باغ ۾ گُڏ ڪرڻ دوران اهو خيال رکڻ گهرجي ته جيڪڏهن ٽڙ جي پاڙ وٽ مٽي لهي وئي آهي ته ٻوٽن جي ٽڙن تي مٽي چاڙهجي ته جيئن ٻوٽن جي ٽڙ کي سنئون سڌو پاڻي نه رسي پر ٻوٽن کي صرف پوسل پهچي. ان سان هڪ ته ٻوٽا ڪرڻ کان بچي ويندا ۽ ٻيو ته ٽڙ کي ڪوبه نقصان نه ٿيندو. جيڪڏهن اهو عمل نه ڪيو ويو ته پاڻي ٽڙ کي لڳڻ سان ٽڙ ڳري سڙي ويندو ۽ نيٺ آخر

ٻوٽو مري ويندو.

گل ۽ ميوا:

هونئن تہ چئن کان ڇهن مهينن جي عرصي ۾ گل اچڻ شروع ٿين ٿا. ۽ ڏهن کان ٻارهن مهينن ۾ ميوو اچڻ شروع ٿيو وڃي. پر ذڪر ڪيل تدبيرن تي عمل ڪبو تہ اجا بہ جلد ٻوٽن ۾ گل ۽ ميوا لڳندا. مادي گل اڪيلا يا ٻن ٽن ڇڳن جي صورت ۾ ظاهر ٿين ٿا. هي ٽڙ جي بلڪل ويجهو ۽ پن جي ڏانڊي جي هيٺين منڊي سان گڏ لڳل ٿين ٿا. جڏهن تہ نر گل ننڍي قد جا پن جي ڏانڊي جي منڊي تي ڇڳن ۾ ٿين ٿا. ٻوٽن جو لڳ وارو عمل هوا ۽ جيتن وسيلي ٿئي ٿو.

ميون پٽڻ لاءِ صلاحون:

جڏهن ميوي تي هلڪو پيلاڻ مائل رنگ ظاهر ٿئي تہ اها انهي جي پچڻ جي نشاني آهي. پر پڪ ڪرڻ لاءِ ميوي کي ٿورو زخمي ڪبو تہ هن مان نڪرڻ وارو کير پاڻي وانگر ڇڊو هوندو. ميوي پچڻ جي سڃاڻپ لاءِ اهوئي بهتر طريقو آهي. پر نڪرندڙ کير، ڳهاٽي کير وانگر اچو هجي تہ معني اجا ميوو ڪچو آهي. ميوي کي پٽڻ وارو ڪم ٽڏ ۾ ڪجي. ميون جي درجي بندي ضرور ڪئي وڃي. پٽيل ميوو هڪ ٻن تهن وسيلي ڪاٺ جي ڪوڪن ۾ بند ڪري مارڪيٽ ۾ موڪلجي.

پيداوار:

جيڪڏهن ذڪر ڪيل تدبيرون ۽ باغ جي سٺي سارسنڀال تي عمل ڪجي تہ ڏيڍ کان ٻن سالن جي عرصي تائين في ٻوٽي مان 40 کان 50 ڪلوگرام پيداوار ملندي. سراسري طرح سان هڪ ٻوٽو اندازا 40 کان 50 ميوا جهلي ٿو. هي ميوي جو وزن تقريبا هڪ ڪلوگرام کان ڏيڍ ڪلوگرم تائين ٿئي ٿو.

آءِ سي ٽي زرعي توسيعي مرڪز
ڊائريڪٽوريٽ جنرل زرعي توسيع، زراعت کاتو حڪومتِ سنڌ
ICT Agricultural Extension Services Center, Directorate General Agriculture Extension, Agriculture, Supply & Prices Department Government of Sindh, Block-F, Shahbaz Building Hyderabad.
Helpline: +92 3111646111 Email: ictagriextensionsindh@gmail.com
www.ictagrisindh.gov.pk